

RAZVOJ PODUZETNIŠTVA MLADIH – NEISKORIŠTENI POTENCIJAL HRVATSKE³

SAŽETAK

Zbog ekonomsko-financijske krize europske zemlje imaju visoke stope nezaposlenosti, posebno kod mladih ljudi. Hrvatska, kao država u tranziciji, ima posebno naglašen problem nezaposlenosti mladih, koji uz najnižu stopu aktivnosti stanovništva u usporedbi s državama Europske unije, kao i vrlo nisku razinu produktivnosti, predstavlja ključne dimenzije problema na domaćem tržištu rada. Svrha ovog rada je prikazati spomenute dimenzije problema, a posebno analizirati položaj Hrvatske u vezi s nezaposlenošću mladih. Iskustvo Velike Britanije i drugih europskih država pokazuje da je moguće povećati zaposlenost mladih i to namjenski dizajniranim programima i institucijama koje potiču poduzetništvo mladih, posebno u sektoru ICT-a. Stoga je cilj ovog rada ispitati mogućnosti primjene takvog modela u Republici Hrvatskoj u cilju porasta zaposlenosti mladih ljudi, poticanja razvoja poduzetništva među mladima i razvoja sektora ICT-a. Nova europska strategija Europa 2020 planira značajne mjere na razini Europske unije i na razini nacionalnih država, sve s ciljem razvoja poduzetništva. Hrvatska će, kao nova članica Europske unije, svakako u razdoblju od 2014. do 2020. godine biti u mogućnosti koristiti financiranje usmjereno poticanju poduzetništva i zapošljavanja mladih, stoga treba pripremiti odgovarajuće programe na svim razinama. Metodom komparacije s ostalim državama u Europskoj uniji moguće je utvrditi odgovarajuće mjere i potporne institucije koje Hrvatska može primijeniti.

Ključne riječi: start-up inkubator, nezaposlenost mladih, fondovi rizičnog kapitala, Europa 2020, fondovi Europske unije

1. UVOD

Ekonomska kriza ostavlja posljedice čije će saniranje trajati još godinama, a najznačajnija posljedica gubitak je radnih mjesta. Ova problematika posebno je naglašena u populacije do 25 godina, te Eurostat posebno prati kategoriju nezaposlenost mladih i analizira razne aspekte ove problematike.

U sljedećem planskom razdoblju na razini Europske unije, koje će se odnositi na razdoblje od 2014. do 2020. godine, pitanje nezaposlenosti mladih želi se rješavati na svim razinama – od razine Europske komisije do obveza na nacionalnoj razini i prilagodbe svih subjekata koji će biti nositelji reformi u tom dijelu. Suština problema je u neprilagođenosti obrazovnih sustava za potrebe suvremenog tržišta rada, kao i u nedovoljnim kompetencijama mladih za korištenje novih tehnologija u ostvarenju ekonomske koristi i tržišne konkurentnosti.

¹ Dr. sc., profesor visoke škole, savjetnica gradonačelnika za razvoj, Grad Rijeka, Korzo 16, Rijeka, Hrvatska. E-mail: nataša.zrilic@rijeka.hr

² Mr. oec. spec., predavač, Veleučilište u Rijeci, Vukovarska 58, Rijeka, Hrvatska. E-mail: davor.sirola@veleri.hr

³ Datum primitka rada: 1. 2. 2013.; datum prihvatanja rada: 3. 4. 2013.

Internet kao najdostupnija nova tehnologija omogućava brzu izmjenu informacija i globalno povezivanje ljudi, ideja i poslovnih kontakata. Stoga je sektor ICT-a svugdje u svijetu, pa tako i u Europi i Hrvatskoj, prvi iskoristio prednosti *start-up* inkubatora. U ovom radu detaljnije se ispituju mogućnosti da se model *start-up* inkubatora primijeni kao jedan opći model za rješavanje problematike nezaposlenosti mladih ljudi. Cilj rada je ispitati potpuno novu vrstu infrastrukture koja zahtijeva osiguranje prostornih, tehničkih, savjetodavnih i svih ostalih oblika pomoći koji su mladim ljudima potrebni da bi od ideje ostvarili uspješan poduzetnički poduhvat.

2. RAZVOJ PODUZETNIČKE INFRASTRUKTURE USMJERENE SAMOZAPOŠLJAVANJU MLADIH

2.1 Pojam *start-up* inkubatora

Pojam *start-up* danas se koristi kao pojam koji označava pokretanje poslovnog poduhvata, odnosno prvenstveno razvoj novih proizvoda/usluge, te s tim u vezi tržišnih potencijala. Pojam je preuzet iz kompjutorskog jezika (tzv. startanje kompjutora); brzo se proširio internetom, a pogotovo društvenim mrežama (Facebook, Twitter i druge). Povezani pojam je i *start-up* zajednica – skupina ljudi povezana društvenim mrežama u ostvarenju zajedničkih interesa pri pokretanju poduzetničkih poduhvata. U hrvatskom jeziku bi se *start-up* mogao prevesti kao "pokretanje poduzetničkog poduhvata", ali pojam *start-upa* prepoznatljiv je na globalnoj razini. Upravo je cilj poduzetnika-početnika da lokalno stvaraju ideje koje mogu dovesti do globalnog tržišta. Bitan element za *start-up* projekte su zakonski i institucionalni okviri za brzo pokretanje vlastite tvrtke – *start-up* poduzeća. Ako postoje zakonske i druge barijere da se brzo, jednostavno i jeftino pokrene vlastita tvrtka – *start-up* projekti neće se moći realizirati.

Pojam *start-up* inkubatora podrazumijeva prostor i potrebnu kompjutorsku infrastrukturu za poduzetnike-početnike. Budući da se uglavnom radi o poduzetnicima iz sektora ICT-a, naglasak je pritom na kvaliteti kompjutorske opreme, brzim internetskim linijama, povezanosti lokacije s optičkim kabelima, mogućnostima za grafičku obradu podataka i drugo. U smislu uređenja prostora zahtjevi su usmjereni na mogućnosti timskog rada, održavanja radionica i predavanja stručnjaka, a to onda znači da prostor mora vrlo fleksibilno pratiti zahtjeve korisnika. Poanta je da poduzetnik-početnik (tzv. *start-upovac*) može besplatno ili pod vrlo povoljnim uvjetima koristiti prostor tijekom određenog razdoblja u cilju razvoja svoje poduzetničke ideje. Stoga je *start-up* inkubator u funkciji ispitivanja ideja, mogućnosti njihovog tehničkog razvoja i tržišnog plasmana, a cilj je "pokretanje vlastitog posla".

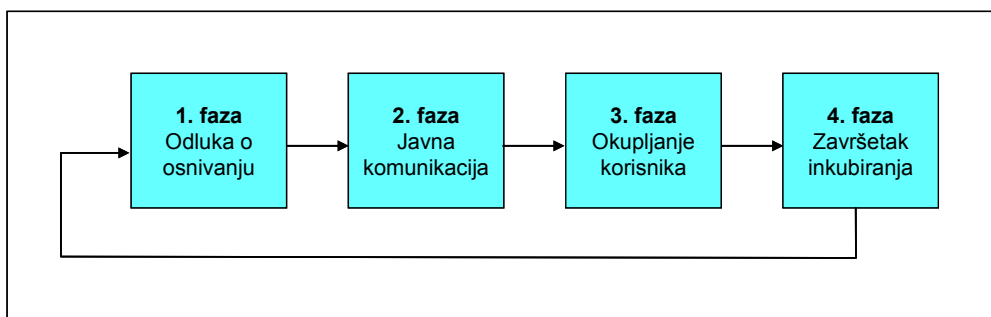
2.2 Faze razvoja *start-up* inkubatora

U svijetu je poznat sustav osnivanja tzv. *start-up* inkubatora. Navedeni inkubatori usmjereni su na mladu populaciju kojoj se osiguravaju prostorni i tehnički uvjeti za osmišljavanje kreativnih ideja, kao i za okupljanje u kreativne timove. S tim u vezi treba prepoznati nekoliko faza u razvoju *start-upa*: **prva faza** naziva se i "faza sjemena" (engl. *seed phase*), a odnosi se na odluku o osnivanju *start-up* inkubatora, odnosno definiranje nositelja projekata i modela upravljanja. **Druga faza** odnosi se na javnu komunikaciju nositelja *start-upa* s potencijalnim korisnicima. **Treća faza** obuhvaća okupljanje korisnika, njihovo vođenje i usmjeravanje prema poslovnom sektoru. **Četvrta faza**

podrazumijeva završetak inkubiranja za pojedinačne korisnike. Pritom su svjetska iskustva vrlo različita.

Prvo se postavlja pitanje tko sve može biti nositelj projekta, osnivanja i vođenja *start-up* inkubatora. Općenito možemo reći da nositelji mogu biti javni sektor, privatni sektor, ali i javni i privatni sektor u partnerstvu. Primjerice, *start-up* inkubator MicrosoftBizSpark osnovala je istoimena kompanija u cilju tehničke potpore, edukacije i umrežavanja s preko 2.000 partnera diljem svijeta (<http://www.microsoft.com>), stoga je cilj takvih inkubatora da kompanija dobije nove kreativne ideje iz sektora ICT-a. Isto tako, u Zagrebu je krajem 2012. godine osnovan Zagrebački inkubator poduzetništva (ZIP), a njegov osnivač je fizička osoba. Pritom je očit interes da se kroz ZIP razvijaju projekti ICT-a koji bi se mogli dalje komercijalizirati u inozemstvu. U Rijeci se osniva *start-up* inkubator, a njegov osnivač je Grad Rijeka, kao podrška zapošljavanju mladih i suradnji s lokalnim gospodarstvom i visokoškolskim institucijama. Dakle, osnivanje *start-up*a ne vezuje se uz jedinstveni model, već se u određenim sredinama *start-up*ovi osnivaju kao odgovor na potrebu korporacijskog sektora, uključivanja u globalne trendove, odnosno za potrebe razvoja lokalne zajednice.

Shema 1. Faze u razvoju *start-up* inkubatora

Izvor: obrada autora

Javna komunikacija *start-up* inkubatora s potencijalnim korisnicima faza je koja ovisi o nositelju projekta. S obzirom na to da se uglavnom radi o inkubatorima orijentiranim na korisnike ICT-a, većina komunikacije odvija se na društvenim mrežama, odnosno internetom. Nažalost, javni mediji u privatnom vlasništvu često nisu orijentirani na objavljivanje medijskih priloga o ovim temama, s obzirom na to da ne izazivaju senzacionalizam, stoga je posebna odgovornost javnih medija, kao i društveno odgovornih medija u privatnom vlasništvu, da javno komuniciraju i promoviraju *start-up* projekte. Pritom je posebno značajno objasniti javnosti, a posebno mladoj populaciji, pogodnosti koje mogu ostvariti kao korisnici *start-up*a. Izuzetno je bitno da *start-up*ovi imaju atraktivne i kvalitetne *web*-stranice te da su prisutni na društvenim mrežama. Ako je nositelj *start-up* projekta javni sektor, onda je dodatna pogodnost da se projekt *start-up*a javno promovira ostalim komunikacijskim kanalima koje koristi taj subjekt u javnom vlasništvu. Za privatne nositelje *start-up*a pogodnost je u tome što potencijalnim korisnicima mogu odmah jasno naznačiti osiguravaju li im i pod kojim uvjetima zapošljavanje ili poslovnu suradnju u poslovnom sektoru.

Treća faza predstavlja suštinu i smisao osnivanja *start-up* inkubatora, jer se u toj fazi okupljaju korisnici. U početku je važno da nositelj projekta *start-up* utvrdi i oglasi jasna pravila, kao primjerice:

utvrđivanje dobne granice za korisnike, utvrđivanje vremenske granice koliko dugo korisnici mogu biti u *start-upu*, postoji li i kako se koristi sustav savjetovanja i mentorstva, kako se ostvaruju kontakti s poslovnim sektorom i drugo. Svjetska iskustva su različita, pa se u *start-up* inkubatoru korisnici mogu zadržati od 6 mjeseci do godinu dana. Pritom se u inkubator primaju korisnici od završene srednje škole do 29 godina, a uvjet korištenja infrastrukture i prateći programi ovise o nositelju inkubatora. U pravilu, *start-up* inkubatori koje je osnovao privatni sektor ne osiguravaju prateću savjetodavnu pomoć, već izravan kontakt s poslovnim sektorom. *Start-up* inkubatori u javnom vlasništvu u pravilu osiguravaju bolje uvjete uz prateće programe, a mora se voditi računa o povezanosti s poslovnom i akademskom zajednicom. Izvrstan primjer *start-up* inkubatora toga tipa je Tech City London (detaljnije u poglavlju 2.2 u nastavku rada).

U četvrtoj fazi, a nakon završetka definiranog roka korištenja inkubatora, korisnici napuštaju inkubator. Na samim korisnicima je odgovornost da u raspoloživom razdoblju maksimalno iskoriste prostorne, tehničke i programske uvjete kojima služi inkubator te da pritom okupe svoj tim i od početne ideje razviju poduzetnički projekt. Ovdje treba naglasiti da njihov projekt ne mora u ovom razdoblju doći do poduzetničkog projekta, ali je bitno da se definira potencijalni projekt ICT-a koji se može dalje razviti u poduzetničkom pravcu. Korisnik, odnosno tim korisnika koji je radio na projektu ICT-a odlučit će hoće li nakon *start-upa* svoj projekt plasirati u poslovnom svijetu, odnosno na temelju njega se zaposliti u poslovnom sektoru ili će pokrenuti vlastiti posao. Time svakako proces ne završava, već započinje nova faza koja se zapravo odnosi na neku vrstu primjene inovacije u poslovnom sektoru, odnosno na pokretanju novog poduzetničkog poduhvata. Iako su svjetska iskustva u osnivanju *start-up* inkubatora uglavnom vezana uz sektor ICT-a, ipak bismo navedene modele mogli primijeniti i u drugim sektorima. Možemo reći da je *start-up* zanimljiv kao model u svim slučajevima kada treba mladim ljudima osigurati dodatno vrijeme, uvjete i podršku za razvijanje i primjenu kreativnih ideja u poslovanju. To je možda najjednostavnije kopirati za potrebe dizajna (u najširem smislu tog pojma), ali i svih vrsta kreativnih industrija u povezanosti umjetničkog i poduzetničkog sektora.

Ostaje činjenica da su *start-up* inkubatori direktna posljedica znanstveno-tehnološke revolucije – treće tehnološke revolucije koja nameće sve veće zahtjeve pred ljudsku kreativnost radi stvaranja novih tehnoloških rješenja kao najznačajnijeg elementa tržišne konkurentnosti.

2.3 Iskustva u razvoju *start-up* inkubatora

Tech City London vodeći je među *start-up* inkubatorima. Osnovala ga je Britanska agencija za trgovinu i investicije (u nastavku kratica: UKTI - UK Trade & Investment) s velikim ambicijama povećanja britanskog izvoza temeljenog na novim znanjima i inovacijama. (<http://www.ukti.gov.uk>). UKTI ima funkciju povećati značaj britanskih tvrtki na globalnom tržištu, ali i pomoći inozemnim kompanijama da investiraju i posluju u Velikoj Britaniji. U slučaju velikih investicijskih i izvoznih projekata, UKTI koordinira suradnju poslovnog i državnim sektorom. Iz svih navedenih razloga UKTI je prepoznao svoj interes u tome da u srpnju 2012. godine osnuje *start-up* inkubator koji je u svega pola godine postao novo tehnološko središte Europe s globalnim ambicijama. Tome je pridonijela i organizacija Olimpijskih igara (OI) u Londonu, održanih u srpnju 2012. godine. Olympic Park (najznačajniji objekti sportske infrastrukture) za OI izgrađen je u istočnom dijelu

Londona, čime je ovaj dio grada urbanistički rehabilitiran, a u kombinaciji s drugim sadržajima bivši industrijski dio Londona postao centar okupljanja mlade generacije. To je ujedno bila i izvrsna lokacija za osnivanje *start-up* inkubatora. Rowan Moore naglašava da su Olimpijske igre u Londonu izazvale kompletnu regeneraciju istočnog Londona (Moore, 2012). Treba napomenuti da je politika gradonačelnika Londona usmjerena prema promoviranju širenja suvremene telekomunikacijske infrastrukture s ciljem rješavanja e-isključenosti (<http://www.london.gov.uk>). Tako su se povezale državna i lokalna razina u ostvarenju zajedničkih razvojnih ciljeva. Iako ima sve odlike *start-up* inkubatora, Tech City London prezentira se kao investicijska organizacija koja podupire rast tehnološkog klastera u istočnom Londonu (<http://www.techcityuk.com>). Tech City na svojim *web*-stranicama naglašava da je njihov cilj postati europski centar za inovacije te lokacija za digitalne kompanije i za investitore. Posebno je značajno što je Tech City London okupio velike kompanije, kao što su Intel, CISCO, CA, Google i druge, te što ima uspostavljenu suradnju s visokoškolskih institucijama (University Colledge London - UCL i Imperial Colledge). Tech City orijentiran je na okupljanje novih korisnika, ali i na investicijske mogućnosti, internacionalizaciju tvrtki i pomoć u razvoju tvrtki.

S druge strane, Silicijska dolina poznata je kao centar za *start-up* inkubatore. Na tom području, koje obuhvaća više gradova u Sjevernoj Kaliforniji (oko San Francisca kao glavnog središta cijele regije), sjedište je nekoliko globalno najvećih kompanija. Prema procjenama, na istom području posluje tisuće malih *start-up* tvrtki. Izvorno se većina njih bavila inovacijama i proizvodnjom temeljenom na silicijskom čipu (osnovi mikroprocesora), no danas je to područje za razvoj poslovanja temeljenog na primjeni visokih tehnologija. Pojam Silicijska dolina postao je sinonim za razvoj tehnološkog sektora u globalnim razmjernima. Računa se da je oko 1/3 svih investicija tzv. rizičnog kapitala u SAD-u ostvarena upravo u Silicijskoj dolini.

Rast malih i srednjih poduzetnika u direktnoj je vezi sa znanjem kao temeljnim resursom. (Cassia, Minola, 2012) *Start-up* tvrtke na tom području osnivaju se u čvrstoj povezanosti s velikim poslovnim subjektima. Povezanost se ostvaruje "mrežnom organizacijom" čitavog niza fleksibilnih oblika komunikacije. Primjerice, uobičajeni su posve neformalni oblici komunikacije predstavnika *start-up* tvrtki i drugih kompanija (npr. poslovni doručci, večernje poslovne zabave i dr.), ali ipak ciljno usmjereno boljem upoznavanju i uspostavljanju suradnje.

Dan Senior i Saul Singer 2009. godine objavili su knjigu pod naslovom *Start-up Nation - priča o izraelskom ekonomskom čudu*. Knjiga se bavi modelom kako da Izrael postigne ekonomski rast sa 7,1 milijun stanovnika koji su u prosjeku stari 60-ak godina. Na početku 2009. godine nekoliko od 63 izraelskih kompanija već je bilo na listi NASDAQ-a, što je bilo više nego u drugim zemljama. Prema listi Best-sellers koju objavljuje časopis The New York Times, u 2010. godini *Start-up Nation* bio je rangiran na 50. mjestu. Također je dostignuta i pozicija na istovrsnoj listi časopisa The Wall Street Journal.

H-farma jedan je od najinteresantnijih projekata talijanske i europske *start-up* scene. Projekt su osnovali Riccardo Donadon i Maurizio Rossi 2005. godine blizu Trevisa, u pokrajini Veneto, a na prostoru farme razvija se novi *start-up* koji redefinira klasični pojam inkubatora. Danas u tom

inkubatoru ima 15-ak *start-up* tvrtki. Zooppa, jedna od *start-up* tvrtki iz inkubatora ima urede u Trevisu, Seattleu i Bombaju (Bernardi, 2009) (<http://www.thestartup.eu>).

U Hrvatskoj su *start-up* projekte započeli Zagreb i Osijek, a tijekom 2012. godine i Rijeka. U Zagrebu je početkom studenoga 2012. započeo s radom Zagrebački inkubator poduzetništva (ZIP). ZIP djeluje u suradnji sa Sveučilištem u Zagrebu koje je osiguralo prostor u centru grada (200 m²) za preinkubacijske i inkubacijske projekte. Prostor će biti dovoljan za 20-ak *start-up* timova koji će moći koristiti inkubator od 3 mjeseca do godine dana. O podršci timovima odlučuje evaluacijski odbor uz unaprijed poznata pravila, a korisnicima je osigurana IT tehnologija. ZIP podupiru i poslovni anđeli. ZIP je odabrao 8 projekata za početak rada, a 14. studenoga 2012. predstavili su se na manifestaciji *Hrvatski start-upovi u Londonu* u London Tech Cityju (<http://zipzg.com>). Osijek Software City djeluje od studenog 2012. godine kao projekt koji okuplja IT tvrtke koje djeluju u Osijeku radi promocije i informiranja mladih. Ciljevi projekta su povećanje atraktivnosti, konkurentnosti i samozapošljavanja mladih koje zanima područje IT tehnologija. Iznimno je važno što projekt podržava Elektrotehnički i Ekonomski fakultet, a ostvarena je i suradnja s poduzetničkim inkubatorom Bios. Projektu pridonosi i suradnja s tvrtkom Microsoft Hrvatska, koja redovito održava edukativne radionice, ali i neformalna druženja radi bolje komunikacije i prezentacije (<http://softwarecity.hr>).

Rijeka *start-up* projekt je Grada Rijeke u suradnji sa Sveučilištem i Veleučilištem u Rijeci te Regionalnom razvojnom agencijom Porin. U rujnu 2012. izvršena je prenamjena poslovnih prostora u Ružičevoj ulici (širi centar grada) te je 267 m² stavljeno na raspolaganje *start-up* inkubatoru. Specifičnost riječkog *start-upa* je u tome što će osim IT korisnika okupiti i mlade dizajnere. Programsko vijeće ima zadatak odabirati projekte i korisnike, a javnim pozivom očekuje se odaziv mentora i savjetnika. Riječki *start-up* započeo je s radom u veljači 2013. godine. Prvim javnim pozivima u *start-up* inkubator ušlo je 36 mladih ljudi organiziranih u 16 timova, a besplatnu pomoć pružat će im 28 mentora.

Smatra se da iskustva inkubatora povezanih s visokoškolskim institucijama daju kvalitetne poduzetničke projekte (Ahmad, Ingle, 2011). Kao što je vidljivo iz navedenog, *start-upovi* mogu biti projekti javnog ili privatnog sektora, odnosno u njihovom partnerstvu, no bitno je postići povezanost *start-up* korisnika i s poslovnim sektorom.

3. NEZAPOSLENOST MLADIH U EUROPI I HRVATSKOJ

3.1 Nezaposlenost mladih u Europi

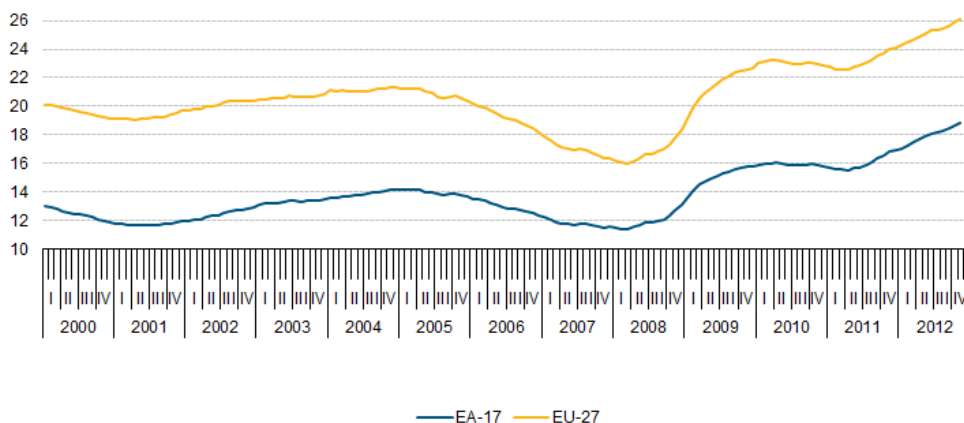
Na razini Europske unije redovito se prate podaci o nezaposlenosti mladih. Prema podacima Eurostata (LFS) koji su prikupljeni u rujnu 2011. godine (npr. za Veliku Britaniju i Mađarsku), u lipnju 2012. (npr. za Rumunjsku i Latviju), dok su za sve ostale zemlje članice EU-a iskazani podaci za razdoblje od ožujka do rujna 2012. godine, najveća stopa nezaposlenosti, iskazana u postotku aktivnog stanovništva mlađeg od 25 godina, iskazana je u Grčkoj i Španjolskoj (više od 50 %). U Portugalu, Italiji i Irskoj navedena stopa iznosi oko 35 %. Nadalje, u Bugarskoj, Mađarskoj i Cipru stopa nezaposlenosti mladih je nešto ispod 30 %, kao i u Latviji, Slovačkoj i Poljskoj. U Češkoj stopa nezaposlenosti mladih iznosi 20 %, u Estoniji, Velikoj Britaniji,

Rumunjskoj, Švedskoj i na razini Europske unije 27 %, a ispod 20 % u Danskoj, Malti, Sloveniji, zemljama Beneluksa, Luksemburga i Finske. Najnižu stopu nezaposlenosti mladih od 10 % imaju Nizozemska i Austrija, a s najboljim podatkom (ispod 10 %) predvodi Njemačka.

Eurostat (LFS) prikuplja i podatke o mladim ljudima koji nisu zaposleni, obrazovani ili završili određene obuke (engl. *not in employment, education or training* - NEET). Navedeni podaci dostupni su za članice Europske unije i to za 2008., 2010. i 2011. godinu, s određenim nedostacima serija podataka (npr. za Nizozemsku 2010. godine itd.). Ako se navedena statistička kategorija NEET-a sagleda kao postotak od populacije u godinama od 15 do 24, najvišu stopu od oko 23 % ima Bugarska. NEET između 15 i 20 % imaju Italija, Španjolska, Irskoj, Rumunjska, Grčkoj i Latvija. Većina zemalja kreće se u rasponu od 10 do 15 %, što je i prosjek za EU-27. Najnižu stopu NEET-a od oko 4 % ima Nizozemska, koja je uz Luksemburg iskazala najpozitivnije rezultate (<http://www.ec.europa.eu>).

U sljedećem grafikonu vidjet će se broj nezaposlenih osoba na području Europske unije. Podaci se odnose na članice Europske unije nakon posljednjeg proširenja (EU-27), kao i na tzv. stare članice Europske unije (EA-17). Podaci se odnose na razdoblje od siječnja 2000. do studenog 2012. godine. S obzirom na to da je isključen utjecaj sezonskog zapošljavanja koji uvijek pozitivno utječe na smanjenje nezaposlenosti, izrazito je primjetan utjecaj ekonomske krize u razdoblju od 2008. do 2012. godine, kao i jedan lagani oporavak koji je primjetan u drugom tromjesečju 2011. godine. Podaci za kraj 2012. godine pokazuju da je nezaposlenost dostigla najveću razinu u proteklih 12 godina, što iznosi više od 26 milijuna nezaposlenih ljudi na području Europske unije.

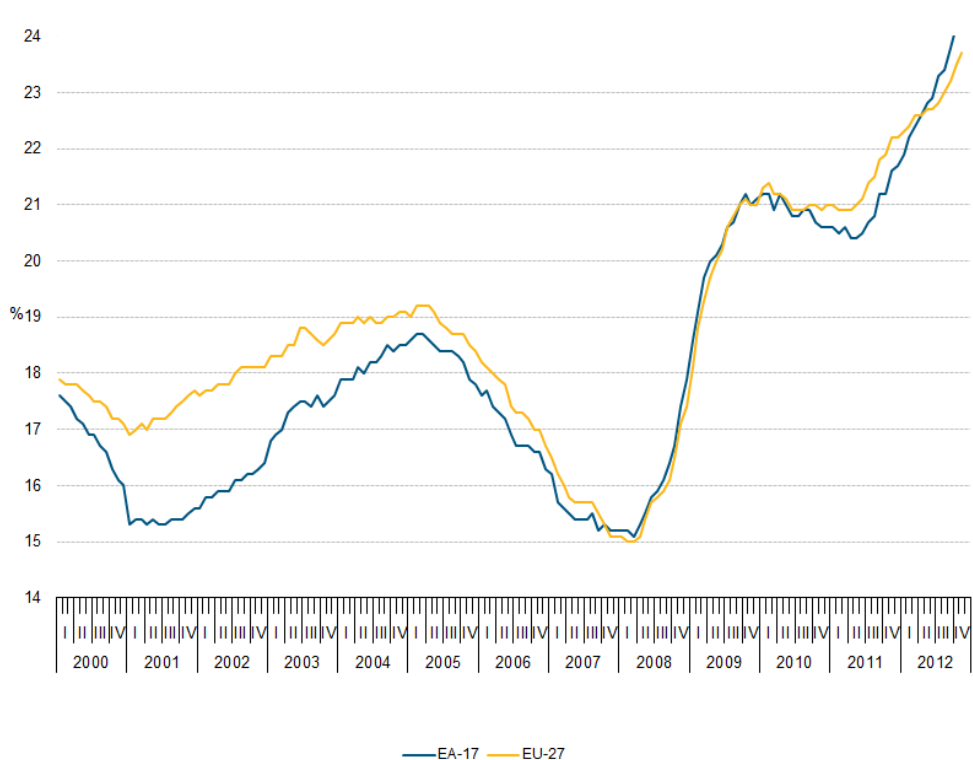
Grafikon 1. Nezaposlene osobe (u milijunima, isključen utjecaj sezone) EU-27, od siječnja 2000. do studenoga 2012.

Izvor: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (10.12.2012.)

Na sljedećem grafikonu prikazane su stope nezaposlenosti mladih za sve članice EU-a u razdoblju od siječnja 2000. do studenoga 2012. Grafikon prikazuje izrazit pad stope nezaposlenosti mladih, bez utjecaja sezonskog zapošljavanja, u razdoblju od kraja 2007. do početka 2008. godine, kada je stopa nezaposlenosti iznosila oko 15 %. U trećem tromjesečju 2008. godine, što je izrazita posljedica ekonomske krize, stopa nezaposlenosti mladih počela je ubrzano rasti, te je već početkom 2009. godine dosegla 21 %. Nakon određenog smirivanja i blagog pada, u razdoblju od 2010. do 2011. godine, u trećem tromjesečju 2011. godine, te kroz cijelu 2012. godinu, stopa nezaposlenosti mladih ubrzano je rasla i dosegla 24 %, što je najveća stopa u promatranom razdoblju.

Grafikon 2. Stope nezaposlenosti mladih EU-27 (isključen utjecaj sezone),
od siječnja 2000. do studenoga 2012.

Izvor: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Tablica 1. Stopa nezaposlenosti mladih (%) za 2011. i 2011. Q4

Stopa nezaposlenosti mladih				
Države	2009.	2010.	2011.	2011. Q4*
EU-27	20,1	21,1	21,4	22,1
Euro područje	20,2	20,9	20,8	21,4
Belgija	21,9	22,4	18,7	17,5
Bugarska	16,2	23,2	26,6	28,2
Češka	16,6	18,3	18,0	18,3
Danska	11,8	14,0	14,2	14,3
Njemačka	11,2	9,9	8,6	8,3
Estonija	27,5	32,9	22,3	25,1
Irska	24,4	27,8	29,4	30,5
Grčka	25,7	32,8	44,4	49,3
Španjolska	37,8	41,6	46,4	48,9
Francuska	23,9	23,6	22,9	22,7
Italija	25,4	27,8	29,1	30,5
Cipar	13,8	16,7	22,4	26,8
Latvija	33,6	34,5	29,1	27,4
Litva	29,2	34,1	32,9	34,3
Luksemburg	16,5	15,8	15,6	16,0
Mađarska	26,5	26,6	26,1	26,7
Malta	14,4	13,1	13,7	14,0
Nizozemska	7,7	8,7	7,6	8,5
Austrija	10,0	8,8	8,3	8,7
Poljska	20,6	23,7	26,8	26,9
Portugal	24,8 (e)	27,7 (e)	30,1	34,1
Rumunjska	20,8	22,1	23,7	24,8
Slovenija	13,6	14,7	15,7	16,4
Slovačka	27,3	33,6	33,2	33,8
Finska	21,5	21,4	20,1	19,9
Švedska	25,0	25,2	22,9	22,8
Velika Britanija	19,1	19,6	21,1	22,0

* Q4 = kvartalni prikaz nezaposlenosti mladih bez sezonskog zapošljavanja

Izvor: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Navedeni podaci prikazuju jak utjecaj sezonskog zapošljavanja na nezaposlenost mladih, te se prati opća stopa nezaposlenosti mladih, kao i kraj godine, u kojem više nema sezonskog zapošljavanja. Podaci iz četvrtog kvartala 2011. za većinu zemalja predstavljaju povećanje stope nezaposlenosti mladih, a najveće povećanje iskazuju Grčka i Portugal (oko 4 %). Dakle, iz svih navedenih podataka vidljivo je da Eurostat, kao temeljna statistika na razini EU-a, posebno prati i analizira nezaposlenost mladih, a što je svakako izvrsna podloga za donošenje određenih mjera, programa i direktiva kojima se u nastavku može utjecati na smanjenje nezaposlenosti u mlađe populacije.

3.2 Nezaposlenost mladih u Republici Hrvatskoj

Za razliku od Europske unije u kojoj se specifično navodi kategorija *mladih* (do 25 godina), u Hrvatskoj se prate podaci za stanovništvo u dobi od 15 do 24 godine. Detaljnije o tome govori sljedeća tablica.

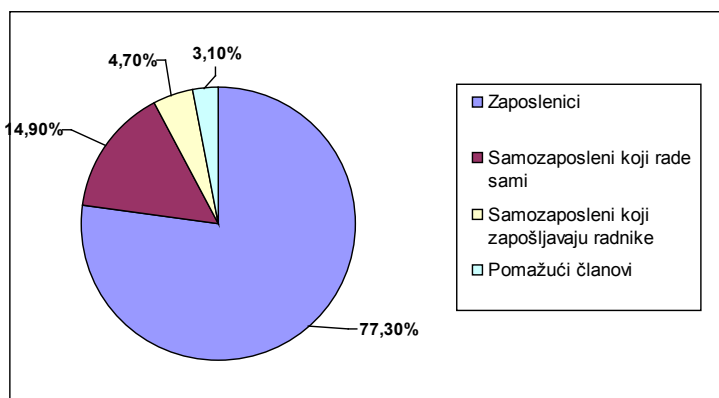
Tablica 2. Radno sposobno stanovništvo prema aktivnosti i dobi

Dob	Zaposleni (broj stanovnika)			Nezaposleni (broj stanovnika)		
	2009.	2010.	2011.	2009.	2010.	2011.
Ukupno	1.605	1.541	1.492	160	206	232
15 - 24	133	120	103	45	58	58
25 - 49	943	874	846	85	106	129
50 - 64	472	495	489	(30)	(38)	45
65 i više	57	52	54	-	-	-
15 - 64	1.548	1.489	1.438	10	206	232

Izvor: obrada autora prema izvoru Hrvatska u brojkama - www.dsz.hr

Podaci iz tablice ukazuju na smanjene zaposlenosti i povećanje nezaposlenosti u dobnoj kategoriji od 15 do 24 godine u razdoblju ekonomske krize (2009. - 2011.). Iako je broj zaposlenih najveći u dobnim skupinama od 25 do 49 godina, te u dobnoj skupini od 50 do 64 godine, zabrinjava nagli porast nezaposlenih u svim kategorijama, s naglaskom na dobnu skupinu od 15 do 24 godine. Podaci iz sljedećeg grafikona pokazuju zaposlene prema položaju u zaposlenju.

Grafikon 3. Zaposleni prema položaju u zaposlenju u 2011.

Izvor: obrada autora prema izvoru Hrvatska u brojkama - www.dsz.hr

Grafikon koji uključuje sve zaposlene osobe u Hrvatskoj jasno pokazuje da čak 77 % zaposlenih osoba pripada kategoriji zaposlenik. Svega 14,9 % ukupnog broja zaposlenih rade sami, a tek 4,7 % su samozaposleni koji zapošljavaju radnike. To ukazuje na nedostatak poduzetništva i samozapošljavanja, te njihovo poticanje mora biti značajan segment ekonomske politike. No, kao što je naveo i Szarucki, u svim zemljama u tranziciji nedostaje literatura o motivima samozapošljavanja (Szarucki, 2009).

U uvjetima ekonomske krize posebno je bitno pitanje kako se kreće stopa nezaposlenosti u pojedinim dobnim kategorijama.

Tablica 3. Stope nezaposlenosti prema starosti

Dob	Stope nezaposlenosti		
	2009.	2010.	2011.
Ukupno	9,1	11,8	13,5
15 - 24	25,1	32,7	36,1
25 - 49	8,3	11,1	13,2
50 - 64	(6,0)	(7,1)	8,4
65 i više	-	-	-
15 - 64	9,3	12,1	13,9

Izvor: obrada autora prema izvoru Hrvatska u brojkama - www.dsz.hr

U razdoblju od 2009. do 2011. godine ukupna stopa nezaposlenosti je s 9,1 % u 2009. godini dostigla 13,5 % u 2011. Pritom je stopa nezaposlenosti kontinuirano bila najveća upravo u dobnoj kategoriji od 15 do 24 godine, a 2011. godine u toj kategoriji stopa nezaposlenosti došla je na razinu od 36,1 %. Time je Hrvatska zauzela neslavno 3. mjesto na ljestvici europskih zemalja prema stopi nezaposlenosti, na kojoj predvode Španjolska i Grčka (podaci iz pog. 3.1.).

U Hrvatskoj je u prosincu prošle godine, prema podacima Državnog zavoda za statistiku objavljenim u siječnju 2013. godine, stopa nezaposlenosti skočila s 20,4 na 21,1 %, tj. na najvišu razinu od ožujka 2003. godine (<http://www.dsz.hr>).

4. PERSPEKTIVE RAZVOJA PODUZETNIŠTVA MLADIH

4.1 Sustav inkubatora i mjere poticanja

Poduzetnički inkubatori su organizacije koje pomažu poduzetnicima da se razvijaju uz mentorsku pomoć, financiranje i uvjete poslovanja. Sustav inkubatora započeo se razvijati 50-ih godina 20. stoljeća. Prema podacima Nacionalne udruge poslovnih inkubatora (engl. *National Business Incubation Association* - NBIA), na svijetu postoji oko 7.000 inkubatora. Smatra se da oni kreiraju nove poslove, rastuće kompanije i pomažu razvoju tehnologije. Iako se sustav inkubatora započeo razvijati 50-ih godina 20. stoljeća, oko 90 % inkubatora u SAD-u posluje neprofitabilno, a gradovi, gospodarske komore i sveučilišta pomažu u financiranju programa. Korisnici takvih inkubatora koriste prostor i razne oblike pomoći u trajanju do 5 godina. Predsjednik SAD-a Barack Obama još je u svom prvom mandatu planirao 250 milijuna USD godišnje, na razini federalnih fondova, za financiranje mreža regionalnih inkubatora. Tim je povodom Dinah Adkins, predsjednik i direktor NBIA, naglasio da je to prvi put u SAD-u da se nova administracija posvećuje investicijama u inovacije, poduzetništvo i tehnologiju (Adkins, 2009; <http://www.nbia.org>).

Novi val razvoja inkubatora postavlja pred inkubatore zadatak da budu profitabilni i orijentirani na nove tehnologije. Njihov cilj je da pomoći novoosnovanim društvima da ostvare pristup rizičnom kapitalu i da se koncentriraju na daljnji rast poslovanja. Kao primjeri takvih akceleratora mogu se navesti:

- Accelerator Corp. – tvrtka iz Seattlea, fokusirana na *bio-tech start-up* tvrtke (procjenjuje se da su *start-up* klijentima pomogli sa 143 milijuna USD kapitala),
- The Foundry – tvrtka koja je prioritet stavila na medicinske uređaje (procjenjuje se da njihovi *start-up* klijenti sada vrijede više od jednu milijardu USD),
- LaunchBox Digital - tvrtka koja pomaže društveno umrežavanje, aplikacije za mobilne uređaje i drugo; osigurava početni kapital, mentorstva u različitim područjima i pristup strateškim partnerima,
- Y Combinator – tvrtka iz Silicijske doline koja pomaže *start-up* korisnicima sa značajnijim investitorima ili prodajom tvrtke; početni kapital osiguravaju u iznosu od 20.000 USD i manjim iznosima.

Zanimljivo je da su se mnogi klasični inkubatori vrlo uspješno pretvorili u suvremene inkubatore. Nove tehnologije, ekološki prihvatljive tehnologije, medicinska oprema, alternativni izvori energije i drugo, temelj su razvoja suvremenih inkubatora. Njihova značajka je da surađuju s akademskom zajednicom i lokalnim gospodarstvom, ali su istodobno orijentirani na globalno tržište (Romero, 2009; <http://www.entrepreneur.com>).

Akadska zajednica ima veliku ulogu u osnivanju novih kompanija temeljenim na znanstvenom istraživanju (Armano, Scagnelli, 2012).

U Hrvatskoj postoji razvijen sustav potpornih institucija za poduzetnike, odnosno poduzetnička infrastruktura. Potporne institucije za poduzetnike mogu se podijeliti na:

- poduzetničke centre,
- regionalne razvojne agencije,
- poduzetničke inkubatore,
- tehnološko-inovacijske centre,
- poslovno-inovacijske centre,
- znanstveno-tehnološke parkove i
- slobodne zone.

Osim navedenih oblika, postoje još i bespovratne pomoći na svim razinama te sustav kreditiranja za poduzetnike (država, županije, gradovi i općine u suradnji s poslovnim bankama). Posebno je značajna uloga HAMAG Investa, državne agencije koja u slučaju nedostatka drugih instrumenata osiguranja pomaže malom i srednjem poduzetništvu izdavanjem jamstava u cilju realizacija kreditnog plasmata (<http://www.hamag.hr>). Poduzetništvo mladih glavna je pretpostavka rješavanju nezaposlenosti mladih (Taylor, 2008).

4.2 Rizični kapital

U Europi i svijetu uobičajeno je da se *start-up* tvrtke financiraju koristeći sredstva rizičnih fondova (engl. *private equity*).

Ovisno u kojoj fazi razvoja trgovačkog društva se ulaže rizični kapital, razlikuju se (Makek, 2011):

- rizični kapital (engl. *venture kapital*) koji se ulaže u „mlada društva“, što obuhvaća pokretanje, rani razvoj i ekspanziju mladog društva. U vezi s navedenim rizični kapital ima dvije podvrste: fazu ranog razvoja i fazu rasta;
- kapital za rast društva (engl. *growth kapital*) - ulaganje u zrelo društvo, njegovo širenje zbog novih tržišta ili restrukturiranje, ali u vlasničke vrijednosne papire u manjinskom dijelu;
- kapital za preuzimanje društva (engl. *leveraged buyout* – LBO; skraćeno *buyout*) - ulaganje kapitala u vlasničke vrijednosne papire kao dio transakcije u kojoj se aktivira drugo društvo;
- kapital za značajna restrukturiranja društva (engl. *mezzanine kapital*) – ulaganja u društva u poteškoćama u kojima je potrebno provesti značajna restrukturiranja.

Dakle, fondovi rizičnog kapitala profesionalno su vođene financijske institucije koje upravljaju zajedničkim kapitalom drugih investitora, a sukladno strategiji usmjeravaju ulaganja u pojedine sektore i uz određene uvjete. U tom smislu fondovi rizičnog kapitala spadaju u „formalne oblike financiranja“.

Za razliku od fondova rizičnog kapitala, poslovni anđeli predstavljaju ulaganje vlastitog kapitala i poslovnog iskustva u *start-up* projekte, što ih čini „neformalnim oblikom financiranja“. Prema Anthonyju Clarkeu, predsjedniku Britanske udruge poslovnih anđela (engl. *UK Business Angels Association* - BBAA), poslovni anđeli u Velikoj Britaniji investiraju u male i srednje tvrtke između 800 milijuna do 1 milijarde £ godišnje (Clarke, 2012; www.ukbusinessangelsassociation.org.uk).

Uz preuzimanje poslovnog rizika, poslovni anđeli preuzimaju i vlasnički udio u *start-up* tvrtki. Na razini EU-a 1999. godine osnovana je europska predstavnička mreža EBAN (engl. *The European Trade Association for Business Angels, Seed Funds and other Early Stage Market Players* - Europska trgovinska udruga za poslovne anđele, početno financiranje tvrtki i druge tržišne subjekte za ranu fazu poslovanja). EBAN je predstavnička europska mreža od 250 neposrednih i posrednih članova – mreža poslovnih anđela. Računa se da na području EU-a djeluje oko 20.000 poslovnih anđela (<http://www.eban.org>).

Prema Zakonu o investicijskim fondovima (NN, br.150/05) u Republici Hrvatskoj za tu se vrstu kapitala koristi pojam otvoreni investicijski fondovi rizičnog kapitala s privatnom ponudom (<http://www.nn.hr>). U izradi je prijedlog novog Zakona o investicijskim fondovima kako bi se u pravni sustav Hrvatske uvela rješenja iz Direktive 2009/65/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o usklađivanju zakona i drugih propisa koji se odnose na društva za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire (<http://www.liderpress.hr>). Prema statističkim podacima iz Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga u Hrvatskoj su krajem 2012. godine poslovala 122 otvorena investicijska fonda, a njihova je neto imovina iznosila 11,9 milijardi kuna (<http://www.hanfa.hr>).

U Hrvatskoj velik broj trgovačkih društava financiraju otvoreni investicijski fondovi. Za *start-up* tvrtke najznačajniji je rizični kapital u početnoj fazi poslovanja, te u fazi rasta poslovanja. U Hrvatskoj djeluje udruga CRANE (engl. *Croatian Business Angels Network* - Hrvatska mreža poslovnih anđela) koja okuplja poslovne anđele. Hrvatski poslovni anđeli osiguravaju ulaganje u rasponu od 25.000 do 250.000 EUR (sindicirano - zajedničko ulaganje).

4.3 Fondovi Europske unije

Za razdoblje nove financijske perspektive, od 2014. od 2020. godine, Europska komisija predlaže novu strategiju *Europa 2020*. Navedena strategija podrazumijeva programe, te mjere i aktivnosti koje je potrebno poduzeti na europskoj, nacionalnoj i svim ostalim razinama, a u svrhu izlaska iz ekonomske krize i ostvarenja dugoročno održivog rasta. Strategija je temeljena na konceptu nove ekonomije koja temeljni značaj pridaje znanju kao resursu, te se cijela strategija orijentira na ciljeve usmjerene pametnom održivom i uključivom rastu. Pametni rast pritom podrazumijeva razvoj znanja i inovacija, održiv rast učinkovito korištenje resursa. Uključivi rast temelji se na razvoju ekonomije s visokim stopama zaposlenosti u cilju društvene i teritorijalne povezanosti na razini EU-a. Sve navedeno predstavlja visoko postavljene ciljeve s obzirom na posljedice koje je izazvala ekonomska kriza.

S obzirom na problematiku nezaposlenosti mladih, posebno je značajno sagledati tzv. sedam predvodničkih inicijativa:

- Unija inovacija
- Mladi u pokretu
- Digitalni program za Europu
- Resursno učinkovita Europa
- Industrijska politika za globalizacijsko doba
- Program za nove vještine i radna mjesta i
- Europska platforma protiv siromaštva.

Glavna inicijativa *Unija inovacija* usmjerena je na istraživanje, razvoj i inovacije i to kroz dvije predvodničke inicijative: *Mladi u pokretu* i *Digitalna agenda za Europu*. U cilju rješenja problematike nezaposlenosti mladih bitna je predvodnička inicijativa *Mladi u pokretu* s ciljem povećanja efikasnosti obrazovnih sustava i pripreme mladih za tržište rada. Pritom je potrebno osigurati mobilnost studenata i mladih stručnjaka, a za što se podrazumijeva da će povećati mogućnost zapošljavanja mladih ljudi. Europska komisija ima u planu povezivanje programa mobilnosti, modernizaciju sustava visokog obrazovanja, podršku razvoja poduzetništva za mlade stručnjake. No, poseban se značaj pridaje formalnom i neformalnom učenju i pokretanju politika zapošljavanja mladih. Europska komisija obvezat će zemlje članice da na nacionalnoj razini osiguraju svrsishodna ulaganja u obrazovni sustav i sustav obrazovanja - od predškolske dobi do najviših stupnjeva obrazovanja. Također, cilj je unaprijediti rezultat obrazovanja i smanjiti broj ljudi koji rano napuštaju školovanje. Cilj svakako mora biti povezati obrazovne sustave s tržištem rada tako da mladi ljudi ostvare kompetencije za odgovarajuće poslove. Za sve navedeno moraju se osigurati financijska sredstva na razini nacionalnih proračuna, te utvrditi nositelji pojedinih aktivnosti.

Druga predvodnička inicijativa, *Digitalna agenda za Europu*, usmjerena je ostvarenju ekonomskih i socijalnih koristi od jedinstvenog digitalnog tržišta koje se temelji na širokopojasnom internetu sa znatno većim brzinama. Poticanjem novih rješenja ICT-a i informatičke infrastrukture svakako će se otvoriti i nov prostor za zapošljavanje mladih stručnjaka.

U sklopu ostvarenja cilja održivog razvoja sagledava se gospodarstvo koje će učinkovitim korištenjem resursa ostvariti i ekološke ciljeve. Ostvarenje navedenog cilja realizirat će se posredstvom predvodničkih inicijativa: *Resursno učinkovita Europa* i *Industrijska politika za globalizacijsko doba*. Svakako je bitno usmjeravanje mladih ljudi prema ovim programima, koji će u idućih nekoliko godina otvoriti nova radna mjesta, primjerice u korištenju novih oblika energije, ekološki orijentiranog javnog prijevoza, povećanja konkurentnosti prometa, logistike, industrije i turizma.

Ostvarenje *Uključivog rasta* podrazumijeva realizaciju predvodničke inicijative - programa za *Nove vještine i radna mjesta* i *Europsku platformu protiv siromaštva*. Sa stanovišta smanjenja nezaposlenosti mladih, bitan je razvoj mobilnosti radne snage unutar Europske unije, a poseban naglasak je na cjeloživotnom učenju i fleksibilnim načinima učenja. Na nacionalnoj razini zemlje članice morat će slijediti predložene ciljeve tako što će osigurati prilagođavanje zakonske regulative i osiguravati financiranje za potrebne reforme.

Dakle, iz navedenog presjeka najznačajnijih ciljeva i predvodničkih inicijativa u novoj strategiji *Europa 2020* vidljivo je da će Europska komisija u razdoblju od 2014. do 2020. godine značajnu pažnju posvetiti problematici nezaposlenosti mladih, kao i programima koji će osigurati prilagodbu obrazovnog sustava za tržište rada (<http://www.mobilnost.hr>).

5. ZAKLJUČAK

Trend razvoja *start-up* inkubatora direktno je povezan sa znanstveno-tehnološkom revolucijom koja kontinuirano zahtijeva nova rješenja u suvremenim tehnologijama i postavlja nove zahtjeve pred znanstvene institucije. Pritom je većina *start-up* inkubatora orijentirana na sektor ICT-a, ali dolazi i do povezivanja ICT-a s drugim visokim tehnologijama (biotehnologijom, medicinom i dr.). Osim osiguravanja određenog prostora i prateće opreme tijekom određenog razdoblja, u svrhu realizacije svojih tehnoloških programa mladi kreativci obično imaju osiguranu i određenu stručnu pomoć iz raznih segmenata vođenja poslovanja. *Start-up* inkubator može imati osigurane mentore za pojedine timove mladih kreativnih ljudi, pri čemu mentor mora realno usmjeravati sve aspekte razvoja jedne ideje do ostvarenja poduzetničkog poduhvata.

Cilj je svakog *start-up* inkubatora imati što bolji odnos broja korisnika (timova i projekata) i realiziranih ideja, stoga je izuzetno značajan i sustav pratećeg financiranja razvoja projekata, koji se može osigurati proračunskim izvorima i/ili rizičnim kapitalom. Značajna je uloga poslovnih anđela koji ulažu svoj vlastiti novac u privatne projekte i pritom preuzimaju određeni vlasnički udio u novoosnovanim tvrtkama te time potiču njihov daljnji rast i širenje na tržištu. Kod projekata iz sektora ICT-a postoji velika vjerojatnost izlaska na globalno tržište te privlačenja globalno jakih kompanija iz tog sektora, stoga su *start-up* inkubatori iznimno privlačni za ulaganja rizičnog kapitala, što je velika pomoć početku poslovanja novoosnovanih tvrtki kojima upravljaju mladi ljudi.

Start-up inkubatori pokazali su velike mogućnosti za zapošljavanje i samozapošljavanje mladih stručnjaka, pogotovo u sektoru ICT-a i drugih visokih tehnologija, stoga su jedan od modela kojima se može riješiti rastući problem nezaposlenosti mladih ljudi u Europi i u Hrvatskoj.

U Hrvatskoj je tijekom 2012. godine došlo do nekoliko značajnih *start-up* inicijativa, od kojih je najzapaženija inicijativa Zagrebačkog poduzetničkog inkubatora (ZIP). *Start-up* inicijativa u Osijeku nije formalizirana, ali promiče značaj sektora ICT-a i pridonosi okupljanju mladih ljudi oko postojećih tvrtki na lokalnoj razini. Projekt Grada Rijeke – osnivanje prvog riječkog *start-up* inkubatora započeo je suradnjom sa Sveučilištem i Veleučilištem u Rijeci (inkubator je započeo s radom u veljači 2013. godine).

Preporuka je da se *start-up* inicijative/inkubatori u nastavku povežu s visokoškolskim institucijama, predstavnicima poslovnog sektora i predstavnicima financijskog sektora.

Daljnja istraživanja *start-up* inicijativa trebaju obraditi početna iskustva u poslovanju *start-up* tvrtki, njihov razvoj i postignute rezultate u povećanju zaposlenosti.

LITERATURA

- Ahmad, A. J., Ingle, S. (2011) Relationships matter: case study of a university campus incubator, *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, Vol. 17 Iss: 6, p. 626-644
- Armano, B., Scagnelli, S. D. (2012) Academic entrepreneurs' role in science-based companies, *European Journal of Innovation Management*, Vol. 15 Iss: 2, p. 192-211
- Cassia, L., Minola, T. (2012) Hyper-growth of SMEs: Toward a reconciliation of entrepreneurial orientation and strategic resources, *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, Vol. 18 Iss: 2, p. 179-197
- Makek, M. (2011) *Kako financirati poslovanje fondovima rizičnog kapitala*, Zagreb: HVCA
- Szarucki, M. (2009) *ENTREPRENEURIAL START-UP MOTIVES IN TRANSITIONAL ECONOMY – case of Poland*, god. III, br. 2, Zagreb: Poslovna izvrsnost
- Taylor, D. W. (2008) The Entrepreneur in Youth: An Untapped Resource for Economic Growth, Social Entrepreneurship, and Education, *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, Vol. 14 Iss: 5, p. 367-369
- <http://www.dsz.hr> (16. 1. 2013.)
- <http://www.eban.org> (17. 1. 2013.)
- http://www.ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/17_youth_unemployment.pdf (15. 1. 2013.)
- <http://www.entrepreneur.com/article/201228> (17. 1. 2013.)
- http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics (15. 1. 2013.)
- <http://www.guardian.co.uk/artanddesign/2012/aug/19/olympic-park-regeneration-rowan-moore> (18. 1. 2013.)
- <http://www.hamag.hr> (16. 1. 2013.)
- <http://www.hanfa.hr> (17. 1. 2013.)
- <http://www.liderpress.hr/tvrtke-i-trzista/trziste-kapitala/---novi-zakon-o-investicijskim-fondovima-od-1-srpnja-2013--/> (17. 1. 2013.)
- <http://www.london.gov.uk/sites/default/files/LP-Implementation-Plan-Jan2013.pdf> (16. 1. 2013.)
- <http://www.microsoft.com/bizspark/> (18. 1. 2013.)
- http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1300804774_Europa_2020.pdf (18. 1. 2013.)
- <http://www.nbia.org/> (20. 1. 2013.)
- <http://www.nn.hr> (15. 1. 2013.)
- <http://www.softwarecity.hr/o-projektu/> (19. 1. 2013.)
- <http://www.techcityuk.com/#!/home> (16. 1. 2013.)
- <http://www.thestartup.eu/> (17. 1. 2013.)
- <http://www.ukbusinessangelsassociation.org.uk> (17. 1. 2013.)

YOUTH DEVELOPMENT ENTREPRENEURSHIP - UNUSED POTENTIAL OF CROATIA³

ABSTRACT

Because of the economic and financial crisis, European countries have high rates of unemployment, especially youth unemployment. Croatia, as a country in transition, has highlighted the problem of youth unemployment, which together with the lowest rate of economic activity among the population compared with the EU countries, and a very low level of productivity, represent some key problems on the domestic labor market. The purpose of this paper is to present the aforementioned dimensions of the problem, and in particular to analyze the position of Croatia in terms of youth unemployment. The experience of the UK and other European countries, shows that it is possible to increase youth employment by means of dedicated programs and institutions designed to encourage youth entrepreneurship, especially in the ICT sector. Therefore, the aim of this paper is to investigate the possibilities of applying this model to the Republic of Croatia in order to increase employment of young people, encouraging the development of entrepreneurship among them and the development of the ICT sector. A new EU strategy - Europe 2020 plans to introduce significant measures at the EU level and at the level of nation-states with the aim of developing entrepreneurship. Croatia as a new member of the European Union will certainly be able to use the funding directed to promoting entrepreneurship and youth employment in the period between 2014 and 2020 and therefore should prepare adequate programs at all levels. By comparing Croatia with other countries in the European Union, it is possible to determine the appropriate measures and supporting institutions that Croatia can apply.

Key words: start-up incubator, youth unemployment, venture capital funds, Europe 2020, the EU funds

¹ PhD., Principal Lecturer, Adviser to the Mayor for development, The City of Rijeka, Korzo 16, Rijeka, Croatia. E-mail: natasa.zrilic@rijeka.hr

² Master of Marketing Management, Lecturer, Polytechnic of Rijeka, Vukovarska 58, Rijeka, Croatia. E-mail: davor.sirola@veleri.hr

³ Received: 1. 2. 2013; accepted: 3. 4. 2013

